

IL-PRASPAR TA' ŻEŻI

(*Grajjet minnhom*)

Fir-raġal tagħha jafha kullhadd u... iħobbha kullhadd. Il-lum tgħodd xi ħamsa-w-sittin sena u tista' ttawwal ħafna snin oħra: mara ta' darha, għaqlija, bieżla u meqjusa fi kliemha.

Romlot kmieni, u meta romlot kellha ħamest itfal u ieħor kien ġej: imma, billi kienet tal-ġabra u ħawtiela, għalkemm fqira, qatt hadd ma ħammriha wiċċha; u litfal rabbiethom kif irid Alla, u l-lum sabithom, għaliex iħobbuha bħal ma ħabbithom hi.

Billi fi żmienha Żeżi ġarrbet minn kollox—saħħa, mard, trobbija, xogħol, faqar, ferħ, għali, viġtu, niket—taf tati parir fuq kollox, u billi, bħal ma għidna hi mara għaqlija, il-pariri ma ttihomx addoċċ, u lil bosta nies switilhom; għalhekk in-nies tal-ħāra qatt ma jgħaddu minn-għaliha li ma jittawwlulhiex, jew għall-inqas ma jsellmulhiex huma-w-għaddejjin. Meta xi darba ma tkunx tħossha fiha u ma toħroġx, in-nies ma taqta' xejn; min dieħel, u min ħiereġ.

Darba mardet daqsxejn iebes, u marret l-Isptar. Fi ftit granet saret qisha *nurse* fis-sala tat-tfal: tisqihom, titmagħhom, tlibbishom, traqqadhom, tomxtilhom, tnaddafhom u x'naf jien. It-tfal draw jsejħulha "Il-mamma Żeżi", u meta ħarġet mgħaġġbin kemm bkewha.

Din il-mara għandha xejra tajba wisq: imdejjqa, tgerger waħda u ddawwar id-diskors: mugugħa, tgħajjat ajma! u tidħak: ħelwa bla tarf imbagħad meta tgħid il-praspar tagħha, li ma huma xejn taċ-ċajt u tad-daħk, imma li tgħidhom b'xi ħlieqa u toqtlok bid-daħk.

Mela darba din Żeżi kienet qiegħda fuq il-għatba tad-dar, bil-qiegħda, bħal ma jagħmlu aktarx in-nisa raħlin. Fejn toqgħod hi, it-triq tinferaq fi tnejn u f'dik id-daqsxejn ta' wesgħa li hemmekk tagħmel it-triq, kien hemm ħlewwa ta' għanieqa belqa, tiżżgħabel kif jagħmlu ż-żgħażaġħ kollha, u din Żeżi titgħaxxaq biha u tidħak bil-mutetti tagħha.

F'daqqa waħda din l-imbierka ta' għanieqa iddur dawra mal-wesgħa, tati ġirja sa' fejn Żeżi, issul fuq riġlejha ta' wara, u kif jagħmlu l-mogħoż bejniethom, newlitilha daqqa ta' ras fuq rasha li ma ngħidlekx. L-imsejkna Żeżi waqgħet waranijiet u bil-wegħha ntilfet; u li ma kenitx il-għajnuna għaqlija u ħafifa ta' bintha Lonza, ma kinetx tistejjer malajr.

Darb'ohra din Żeżi kamet li ma kienx iħossha fiha, kellha ftit rasha tarminiha u ħarġet tixtri nitfa laħam taċ-ċanga għall-brodu. Il-ħanut kien bieb għall-għatba, u billi kien ħanut bejjeġġ, kont dejjem tara fih xi robu jew tnejn imdendlin minn ganċijiet fit-travi tas-saqaf. Ċikk!...sejħet Żeżi kif daħlet, jekk jogħġbok atini...u ma laħqetx temmet it-talba, għaliex fil-waqt jinqala' ganċ u jinzel bir-rob u b'kollox fuq ras l-imsejkna li niżlet mgħaffġa taħt il-pis ta' xi sittin ratal laħam; u jekk kienet fil-bżonn ta' ftit brodu qabel, tistgħu taħsbu jekk kellhiex bżonn aktar wara l-praspura tar-rob.

Helwa tal-għeneb! Ma kinux għaddew ġimgħatejn mill-ġrajja tar-rob, meta ġratilha ohra daqsxejn aġħar minn ta' q'bilha. Żeżi, bħan-nisa kollha tar-raħal li għalqu s-sittin, u aktarx ma għandhomx snienhom kollha f'ħalqhom, tmut għall-frott, għaliex artab u jxarrbilha griżmejha. Jarga', dawn in-nies tar-raħal billi wara s-sittin id-dawl ikun naq-silhom xi ftit, u fir-rħula qajla-li-xejn jitfgħu nuċċali f'għajnejhom, jidraw, ma jfittxux, ngħidu hekk, ix-xgħara fil-għaġina, u jitfgħu f'ħalqhom il-frott bil-qoxra b'kollox, u mbagħad ibarru dak li jidhrilhom.

Mela għodwa waħda—kienet btala ta' smiġħ-il-quddies—kif daħlet id-dar mill-knisja, u neħhiet minn fuqha l-għonnella tar-ras, neżgħet l-għonnella tal-lbies u xeħtet daqsxejn ta' maqtur griż fuq spallejha, din Żeżi semgħet minn għand waħda mill-ġirien illi l-fiċċa, mara tal-ħanut, kellha ftit għeneb sabiħ, qisu għajnbajar, u ma kienx għoli żejjeġ. Ma xtaqetx u ma stennjetx ħaġ'ohra. Ħarġet bil-lajma-l-lajma u marret xi mitt pass bogħod biex iggib ratal. Kif reġgħet l-ura bil-għeneb u tielgħa l-għatba kixfet il-platt biex turih lil bintha—għaliex fir-raħal ferħ u għali kollox bin-nofs—u kif aktarx jagħmel kullhadd, qatgħet għenba minn għanqud u tefgħetha f'ħalqa.

Ma kinetx għenba! Ġe' fiha kien hemm żunżan li malli ħass il-għafsa ta' ħniekha, taha x-xewka f'xoffitha ta' fuq. L-imsejkna ta' Żeżi għal dik it-tingisa bla ħniċċa ta' żunżan magħdub, għajtet għajta li werwret lit-tifla; xeħtet ir-ratal tal-għeneb ma' l-art u beżqet il-għenba bil-bħima li kien hemm ġe' fiha. Imma ma spiċċatx ħawnhekk l-istorja, għaliex xoffitha bdiet tintefaħ minnufih u f'tul ta' ħames kredijiet saritilha daqs għajnbajra u kħalitilha brinġiela.

Phuħ! Iva kien hemm tant għeneb dik kellek taqbad! ? qaltilha t-tifla. Izda billi kienet għaqlija u kienet taf li fil-

għawg, ahjar taħseb iddewwi milli tinfexx tgerger, minnufih fettxet ir-rmedju, u bit-tkemmid, bil-ħasil u bid-dlik ħelsitha minn dak l-uġiġh li biss min garrbu jaf kemm hu aħrax.

Darba wieħed gūvnott kien qiegħed jitharreġ jirkeb ir-rotta. Żeżi kienet għada kif ħarġet sigġu biex toqgħod bil-qiegħda barra, ma' ġenb il-bieb. Mela dan l-imbieriek li ma kienx għadu jaf iżomm miżien, jitlaq b'girja min-naħa ta' fuq isallab, jixxengel, jitbandal, u kif jasal fil-wesgħa tat-triq jimbaram, u... ġe' hoġor Żeżi bir-rotta b'kollox. Nista' ngħoddha b'waħda, qaltli, għax il-Madonna ħelsitni. Jiena għamiltni b'mejta!

Waħd'oħra w biż-żejjed, mhux għax ma baqax, iżda biex ma ntawwlux barra mit-triq. Naħseb li kien ix-xahar tar-Rusarju tas-sena li ħarġet, u fil-waqt li din Żeżi kienet qiegħda tixrob erba' mgħaref brodu belgħet xilxa tal-għadam, u ma nafx kif din il-għadma flok ma marret fil-kanal tal-ikel, marret fil-kanal tan-nifs, u Żeżi kienet sejra tifga. Minnufih dlik, šhanat, massagġi fuq griżmejha, xi nifs il-barra qawwi, iżda kollox għal xejn. Kellhom isejħu t-tabib; u dan ra mill-ewwel illi ma kienx kas tač-čajt: il-għadma ma kienetx tidher, kienet niżlet l-isfel sewwa: iżda ma baqax u ma tax xi rmedju u xi parir. It-tifla li għandha fiđi bla tarf fil-għajjnuna t'Alla, tal-Madonna, u tal-qaddisin, wara dak li amar it-tabib, bdiet ukoll id-dlik biż-zejt tal-Madonna, ħasil bl-ilma ta' Lourdes u x'naf jien. Damet hekk sitt sigħat: dieqa bla-tarf, qtiegħ ta' nifs, fwawar, ħass ħażin, telqa... meta f'daqqa waħda, kif timtedd fuq ġenbha tax-xellug, titla' man-nifs din il-għadma li kienet kbira ġmielha u kollha nġieges, li t-tabib baqa' mistagħġeb kif setgħet toħroġ weħidha, u qalilha biex iżzommha bħala tifkira mhux tal-ġrajja, iżda tal-grazzja kbira li għoġobha ttiha l-Madonna.

Bħal dawn praspar oħra bla għadd: imma Żeżi tgħidhom bħallikieku ma grawx lilha u dejjem tispicča b'xi daħka.

U jien ridt ingibhom hawn mhux għaliex fihom xi ħajr jew xi kobor barrani, imma biex nuri karattru sabiħ ta' mara li taf tieħu l-ġrajja ta' ħajjitha bil-qalb it-tajba, bis-sabar għaqli, u b'fiđi qawwija li kull ma jsir kollox minn Alla: karattru li jġieġilha tidħak daħka saħansitra fl-uġiġh, fid-dwejjaq, sa quddiem il-waħx tal-mewt.